

Seminar: *Tradition Wanted and Unwanted. Past Accepted and Rejected. The Case of National Cultures and the European Context.*

TRADYCJA CHCIANA I NIECHCIANA. PRZESZŁOŚĆ AKCEPTOWANA I
ODRZUCANA. CASUS KULTUR NARODOWYCH I KONTEKST
EUROPEJSKI

Meeting Calendar in the Academic Year 2025-2026.

Wednesday From 4.45 pm to 6.15 pm (16.45-18.15)

Kolegium Class, Dobra Str. 72

University of Warsaw

1. Prof. dr hab. Jolanta Sujecka (Faculty of „Artes Liberales” University of Warsaw):”
Pamięć oficjalna i nieoficjalna na Bałkanach. Zabójstwa przez pomyłkę i morderstwa w obliczu prawa”

(8.10.2025)

Abstrakt i zagadnienia do dyskusji:

Prezentacja będzie ilustrowana przykładami z czasów przed II wojną światową, w okresie, kiedy na Bałkanach dominowały rządy autorytarne i kiedy zabijani byli politycy, ale także poeci. Prezentowane przykłady będą prowadziły do refleksji nad pamięcią oficjalną i nieoficjalną. Spróbujemy się zastanowić, czy zmiana obrazu tych zdarzeń i zmiana obrazu osób biorących w nich udział zależy wyłącznie od politycznych uwarunkowań, a może ma głębszy ukryty charakter?

Literatura:

Динев, А. [Dinev, A.] (1951) *Политичките убиства во Бугарија* [Zabójstwa polityczne w Bułgarii], Новинарско Издавачко Предпријатие Илинден – Скопје.

Lyapov, F. (2021). *Female Martyrs and Assassins: Local, National and Transnational Entanglements of Memory Politics in Contemporary Bulgaria* [in:] *Cultures and Politics of Remembrance: Southeast European and Balkan Perspectives*, Skopje: forum ZFD (N. Trajanovski, P. Todorov, B. Volchevska, L. S. Risteski, Eds.). Skopje: forum ZFD, 81–88.

Pavlaković, V. (2021). *Mixing the Dough for the Bread of Reconciliation': Croat-Serb Relations and Croatia's Commemorative Culture in: Cultures and Politics of Remembrance: Southeast European and Balkan Perspectives*, Skopje: forum ZFD (N.Trajanovski, P. Todorov, B. Volchevska, L. S. Risteski, Eds.). Skopje: forum ZFD, 53–63.

2. Dr hab. Katarzyna Sadkowska, prof. UW (Faculty of "Artres Liberalas University of Warsaw): „**Obraz i odbiór poezji lwowskiej (polskiej) okresu międzywojennego w nowych badaniach w konfrontacji z utrwalonym po wojnie jej popularnym (zawężonym i w pewien sposób sprofilowanym politycznie) kanonem, związanym z modelem tożsamości kresowej**”

(15.10.2025)

Zagadnienia do dyskusji:

Poezja lwowska polska 1919–1939 chciana i niechciana (odbiór różnych środowisk, w zależności od modelu tożsamości i wizji historii Lwowa).

Jak, tj. według jakich kryteriów, układać antologię poezji? (Kryterium wartości estetycznej? Kryterium świadectwa czasu? Jak najszersza reprezentacja czy tylko utwory najwybitniejsze?).

Subiektywność i względność poszczególnych wyborów utworów. Wizje poezji lwowskiej.

Literatura

Fragm. Posłowania do antologii poezji lwowskiej okresu międzywojennego, spisu treści + wybrane wiersze (oprac. Katarzyna Sadkowska), Warszawa 2022.

Spis treści antologii: *Serce wydarte z polskiej piersi – Lwów w poezji*, zebr. i oprac. D.B. Łomaczewska (pod pseud. Jerzy Wereszyca), Warszawa 1993.

Fragm. *Wierszy wybranych* Tadeusza Hollendera (seria: Biblioteka zapomnianych poetów), red. Piotr Mitzner, Lublin 2022.

3. Dr Irina Trocan (Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale"): **“The Cinematic Advent of Democracy: Depictions of the 1989 Revolution in Romanian Films”**

(22.10.2025)

Abstract

From Harun Farocki and Andrei Ujică's *Videograms of a Revolution* (1992) to Bogdan Mureșanu's *the New Year that Never Came* (2024), the fall of the Ceaușescu regime in 1989 is a frequent topic for cinematic representation. It is a historical turning point – in that a mass movement ended a repressive regime – as well as a landmark of media history – given the

broad, international circulation of the Ceaușescu couple's summary trial and execution, the iconic performance of revolutionaries at the headquarters of the national television, and the opacity of recordings that purportedly document and explain the turmoil on the streets, calling into question the evidentiary status of audiovisual material. Plot and visibility are tenuous concepts with respect to this specific historical event. Paraphrasing the title of a closely related film (Corneliu Porumboiu's *12.08 East of Bucharest*, 2006, with its original title literally translated to *Was it, or wasn't it? /Did it happen or not?*), the epistemic conundrum of the Romanian Revolution haunts all historical films that try to recreate it. Some approaches extract tension and exhilaration from the least disputed aspects of the event (for instance Tudor Giurgiu's suspenseful *Freedom*, 2023, or Cătălin Mitulescu's coming-of-age *How I Celebrated the End of the World*, 2006). Others recreate the confusion *in medias res* – most successfully, Radu Muntean's *the Paper Will Be Blue*, 2006. An alternative approach dispenses with plot altogether and relies on archive images for an elliptical evocation (such as Vlad Petri's *Between Revolutions*, 2023). Typically, the historical reenactment of such a crucial event can be probed to equally reflect the present of its making – Romania's recollections of the 1989 change of regime reflect its assessment of how “democracy”, “power”, “globalization” are valued or understood some decades later. Mythologized as the single necessary event to ensure Romania's democratic and prosperous future, the Romanian Revolution of 1989 is often rewritten and reimagined in retrospect.

References:

- Alter, Nora. *The Essay Film after Fact and Fiction*. New York, NY: Columbia University Press, 2019.
- Elsaesser, Thomas, ed. *Harun Farocki : Working on the Sightlines*. Amsterdam: Amsterdam Univ. Press, 2004.
- Gorzo, Andrei. *Videograme Dintr-o Revoluție - Un Studiu Critic*. Editura LiterNet, 2016. <https://editura.liternet.ro/descarcare/328/pdf/Andrei-Gorzo/Videograme-dintr-o-revolutie-Un-studiu-critic.html>.
- Konrad Petrovsky, and Ovidiu Tichindeleanu. *Romanian Revolution Televised: Contributions to the Cultural History of Media*. Idea Design & Print, 2011.
- László Strausz. *Hesitant Histories on the Romanian Screen*. Springer, 2017.
- Rosenstone, Robert A. *History on Film/Film on History*. Longman Publishing Group, 2006.
- Serban, Alexandru Leo. “Romanian Cinema: From Modernity to Neo-Realism.” *Film Criticism* 34, no. 2/3 (2010): 2–21. <https://doi.org/10.2307/44019234>.
- Trocan, Irina, ed. *Romanian Cinema inside out : Insights on Film Culture, Industry and Politics, 1912-2019*. București Romanian Culture Institute, 2020.

4. Dr Francesco Trupia (Nicolaus Copernicus University in Torun): **“When your community is (still) at war”: Islamophobia and Antisemitism from the Perspectives of Young Balkan Muslims”**

(29.10.2025)

Abstract

The dissolution of Yugoslavia coincided with the breakout of ethnic wars and genocidal violence against Muslims, among others. After being displaced and forced to migrate to different European countries, these former socialist citizens quickly developed institutions of sociability and enacted postulates of solidarity.

This presentation focuses on the generations of young Muslims born to former refugee families from the Balkans. It explores how the knowledge transfer of traumas and their afterlives occur across generations in order to discuss the different ways young Muslims of Balkan origin recollect the history of the 1990s and how they position themselves vis-à-vis the current geopolitical upheavals in Ukraine and the Middle East. Drawing on qualitative data collected in Belgium, Germany, Poland, and Italy, this perspective turns a spotlight on the rise of Islamophobia and Antisemitism and how both phenomena are often contested and rejected by the groups under scrutiny when they liken today's injustice to their family histories from war-torn Yugoslavia and assimilation campaigns in nearby Bulgaria. Therefore, the main aim of the presentation is to understand how young Muslims of Balkan origin respond to Islamophobia, and how they reflect on the subtle forms of antisemitism “in the West”.

Central Question:

How does the violence of the present and past converge and resurface among young Muslims of Balkan origin born and raised in the West?

How does today's geopolitical turmoil reopen old wounds and perpetuate the traumatic scars of past violence?

Are the rampant phenomena of Islamophobia and Antisemitism the two faces of the same coin, or do they conversely differ in their cultural manifestations among the Balkan diaspora?

What do the phenomena of Islamophobia and Antisemitism tell us about Europe's historical traumas and the current solidarity campaigns in support of Ukraine, Israel, and/or Gaza?

Main bibliography

Ali, N., El-Sherif, L. and Mire, H. (2023) Islamophobia and Proximities to Whiteness: Organising Outside of the Brown Muslim Subject. *ReOrient*, 8 (1), pp. 78–100. <https://doi.org/10.13169/reorient.8.1.0078>

Barna, I., et al (2018) ‘Contemporary Forms of the Oldest Hatred: Modern Antisemitism in the Visegrád Countries’, in A. Bíró and K. Lantos Swett (eds.) *The*

Noble Banner of Human Rights. Essays in Memory of Tom Lantos. Leiden: Brill Nijhoff, pp. 303–338. https://doi.org/10.1163/9789004376960_009

Bobako, M. (2017) The Palestinian Knot: The ‘New Anti-Semitism’, Islamophobia and the Question of Postcolonial Europe. *Theory, Culture and Society*, 35 (3), pp. 99–120. <https://doi.org/10.1177/0263276417708859>

Canan, C. and Foroutan, N. (2016) The Paradox of Equal Belonging of Muslims. *Islamophobia Studies Journal*, 3 (2), pp. 160–176. <http://dx.doi.org/10.18452/22484>

D’Haenens, L. and Mekki-Berrada, A. (eds.) *Islamophobia as a Form of Radicalisation. Perspectives on Media, Academia and Socio-political Scapes from Europe and Canada*. Leuven: Leuven University Press.

Law, I., Easat-Daas, A., Merali, A. and Sayyid, S. (2019) *Countering Islamophobia in Europe*. Cham, Switzerland: Springer.

Müller, D. (2009) Orientalism and Nation: Jews and Muslims as Alterity in Southeastern Europe in the Age of Nation-States, 1878–1941. *East Central Europe*, 36 (1), pp. 63–99. <https://doi.org/10.1163/187633009X411485>

Najib, K. and Teeple Hopkins, C. (2020) Geographies of Islamophobia. *Social & Cultural Geography*, 21 (4), pp. 449–457. <https://doi.org/10.1080/14649365.2019.1705993>

Nijab, K. (2022) *Spatialised Islamophobia*. London: Routledge.

Pickel, G. and Öztürk, C. (2018) Islamophobia Without Muslims? The “Contact Hypothesis” as an Explanation for Anti-Muslim Attitudes – Eastern European Societies in a Comparative Perspective. *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics*, 12 (2), pp. 162–191. <https://doi.org/10.2478/jnmlp-2018-0009>

Rexhepi, P. (2015) Mainstreaming Islamophobia: The Politics of European Enlargement and the Balkan Crime-Terror Nexus, *East European Quarterly*, 43 (2–3), pp. 189–214. Available at: <https://ssrn.com/abstract=2706058>

5. Dr Barbara Gryczan (Judaic Study, University of Warsaw) “**Hasbara, czyli jak wytłumaczyć etnokrację**” (5.11.2025)

Abstrakt

Prezentacja dotyczyła będzie sposobów dystrybucji informacji, edukacji, dezinformacji i propagandy stosowanej w celu uzyskania powszechnego przyzwolenia i wsparcia, zarówno ze strony izraelskiego społeczeństwa, jak i - w szczególności - zachodniej opinii publicznej, dla izraelskiego kolonializmu osadniczego i wiążących się z nim mechanizmów opresji; a także w celu rekrutacji potencjalnych nowych

obywateli. Hebrajskie słowo hasbara (הסברה) oznacza “wy tłumaczenie”, “wyjaśnienie”. Termin ukuty został w szeregach ruchów syjonistycznych, na określenie działalności informacyjno-propagandowej, mającej za zadanie uzasadnienie konieczności przeprowadzenia czystek etnicznych na rdzennej ludności arabskiej w ramach procesu budowania narodowego państwa żydowskiego. Na potrzebę opracowania takiego systemu komunikacji działacze syjonistyczni wskazywali już w XIX wieku, zaś sformalizowanie i zinstytucjonalizowanie go w obrębie dyplomatycznych i edukacyjnych struktur państwowych okazało się szczególnie kluczowe dla utrzymania państwa, którego ideowe fundamenty osadzone zostały na etno- i teokracji. Zwłaszcza w kontekście wysiedlenia na rzecz jego powstania w 1947/48 roku 3/4 palestyńskiej ludności arabskiej, a także wszelkich form kontynuacji owych czystek i ekspansji terytorialnej w kolejnych latach jego istnienia. Utrzymanie społecznego i międzynarodowego poparcia wymagało więc opracowania szczególnego języka komunikacji i sposobu prowadzenia narracji, które “tłumaczą sens” podejmowanych działań, przekonują o ich słuszności i “wyjaśniają”, dlatego są niezbędne. Hasbara miała i ma za zadanie dostarczenie listy argumentów i przygotowanie gotowych schematów odpowiedzi na pytania zadawane zarówno przez potencjalnych nowych obywateli, jak i przez publikę międzynarodową. Pozostaje ona do dziś kluczowym narzędziem komunikacji rządu izraelskiego i wykorzystywana jest na międzynarodową skalę. Proponuję przyjrzenie się niektórym z mechanizmów jej funkcjonowania, szczególnie w aktualnym kontekście.

Jako materiały wprowadzające, ilustrujące przykładowe sposoby działania hasbary polecam film dokumentalny Israelism (zwłaszcza pierwszą jego część), a także (tym, którzy nie mieli jeszcze okazji na nią trafić) pewną “zabawę internetową” - cieszący się w sieci w ostatnich latach dużą popularnością quiz historyczny.

<https://www.youtube.com/watch?v=qQHUro6u6Kc>

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd1c-_56yYGTJNit_GjUB-th5C8M4SKapOibN8vsmicakWNCA/viewform

6. Dr Bogdan Trifunović (Research Fellow, Centre for South East European Studies, University of Graz): **“The Past as a Bag of Choices: Constructing Wanted and Unwanted Traditions in Western Balkan** (12.11.2025)

Central Question: *"Can the canon be shaped completely arbitrarily, or are there limits within cultural paradigms?"*

Discussion Points:

- The role of authenticity vs. construction in heritage preservation
- Limits of institutional power in shaping collective memory
- The persistence of "unwanted" traditions despite official marginalization

- European integration as cultural homogenization vs. diversity preservation

Contemporary Parallels

- How do these mechanisms operate in other post-conflict societies?
- What can the Western Balkans case teach us about memory politics more broadly?

The role of digital preservation in democratizing or controlling heritage narrativess Heritage”

Primary Sources:

[European Commission RECOMMENDATION on a common European data space for cultural heritage](#) (2021)

[European Commission report on Cultural Heritage: Digitisation, Online Accessibility and Digital Preservation](#) (2019)

[EU - Curation of digital assets and advanced digitisation](#) (2018)

[European cultural heritage, access and analysis for a richer interpretation of the past](#) (2017)

[Implementation of Commission Recommendation on the digitization and online accessibility of cultural material and digital preservation](#) (2017)

[Guidelines for the Digitisation of Cultural Heritage in the Republic of Serbia](#) (in Serbian, 2017)

Policy Documents:

- **Excerpts from EU digitization guidelines vs. national heritage policies**
- **Official statements on heritage preservation from WB institutions**

20th Century Heritage Materials:

- **Europeana 1914-1918 presentation of Balkan WWI heritage vs. national museum materials**
- **WWII resistance narratives from institutional archives**
- **Yugoslav Wars testimonies: examples of preserved vs. marginalized materials**

Theoretical Framework:

- Aleida Assmann: "Canon and Archive" (selected passages)
- Pierre Nora: "Between Memory and History" (excerpts)

Additional readings:

- Aleida Assmann (2010). “Canon and Archive”. In: A Companion to Cultural Memory Studies, ed. A. Erll, and A. Nünning, 97–108. Berlin, New York: De Gruyter.
- Carlotta Capurro, Gertjan Plets, Jaap Verheul (2024). “Digital heritage infrastructures as cultural policy instruments: Europeana and the enactment of European citizenship”,

International Journal of Cultural Policy, 30:3, 304-324,
<https://doi.org/10.1080/10286632.2023.2193401>.

•Silvana Mandolessi (2024). “Memory in the digital age”, Open Research Europe 2024, 3:123 <https://doi.org/10.12688/openreseurope.16228.2>

•Richard Rogers, Emina Sendijarevic (2012). “Neutral or National Point of View? A Comparison of Srebrenica Articles across Wikipedia's Language Versions“, Wikipedia Academy,
https://pure.uva.nl/ws/files/2262079/157043_3_Paper_Richard_Rogers_Emina_Sendijarevic.pdf

•Elizabeth Stainforth (2021). “Collective memory or the right to be forgotten? Cultures of digital memory and forgetting in the European Union”. Memory Studies Vol. 15, Issue 2, 2021, <https://doi.org/10.1177/175069802110447>

•Barbara Tornquist-Plewa (2016). “Introduction: Beyond the History of Ethnic Cleansing in Europe”. In: Whose memory? Which Future? Remembering Ethnic Cleansing and Lost Cultural Diversity in Eastern, Central and Southeastern Europe, ed. Barbara Tornquist-Plewa, New York-Oxford: Berghahn Books, 2016, pp. 1-15, <https://doi.org/10.1515/9781785331237-002>.

7. Wkład Profesora Rodericka Beatona (Kingdom King's College London): “**The Greeks**”
8. Prof. dr hab. Ewa Domańska (Adam Mickiewicz University in Poznań- University of Stanford): „**On the Anticipatory Role of the Humanities**”.

(26.11.2025)

Abstrakt:

This talk explores anticipatory history as a form of future-oriented knowledge building that aims not only to understand the past, but also to support adaptive capacities, resilience building, and long-term thinking in the face of global challenges. Drawing on the concept of anticipation understood not merely as expectation, but as proactive preparation, I examine whether historical knowledge can contribute to preventing future catastrophes and support human and planetary survival.

The presentation discusses the educational and formative role of the humanities in fostering “anticipatory competencies,” such as the ability to analyze long-term trends, detect early signals of change, and cultivate values like critical hope, responsibility, and trust. Using the example of the Adam Mickiewicz University Time Capsule (2019–2119), the talk reflects on unconventional historical artifacts, such as tardigrades, meteorite fragments, seeds, coal as both traces of our present and speculative markers of possible futures. Finally, the paper considers anticipation as a trans-species cognitive and evolutionary capacity, offering a post-anthropocentric perspective on survival strategies in times of crisis.

Bibliography

- DeSilvey Caitlin & Simon Naylor, “Introduction,” in: *Anticipatory History*, eds. Caitlin DeSilvey, Simon Naylor, and Colin Sackett. Uniformbooks, 2011.
- Domańska Ewa, *Wiedza historyczna jako wiedza antycypacyjna*, w: RAT (Resilience Academic Team), *Humanistyka przewencyjna*, koordynacja prac redakcyjnych: Ewa Domańska, Piotr Słodkowski, Monika Stobiecka. Warszawa-Poznań: Muzeum Sztuki Nowoczesnej; Poznańskie Centrum Dziedzictwa, 2022.
- Poli Roberto, “Introduction,” in his, *Introduction to Anticipation Studies*. Springer 2017.
- Zuboff Shoshana, “The Right to the Future Tense,” in her, *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. New York: Public Affairs, 2018.

9. Prof. dr Francesc Feliu (Universitat de Girona – Institut d’Estudis Catalans): **“On the role of language in the political aspirations of Catalans. Advantages and disadvantages of an eminently cultural nationalism in a globalized society”**

(3.12.2025)

Abstract

The lecture will analyze the role that has historically been given to the Catalan language in the foundation of contemporary Catalan nationalism, and will examine how this has affected the latest episodes of demanding the political independence of Catalonia (2012-2017), a stage in which attempts were made to leave the issue of language in the background.

It will be explained how today the claim for the language —inevitably connected, in Catalonia, with the national claim— has become more difficult than ever, given the current demographic composition of the country and the damage, perhaps irreparable, that can be caused to other linguistic territories not involved in Catalonia's political aspirations. However, a political independence that entailed renouncing the plenitude of the language —in the Irish way, so to speak— provokes an absolutely general rejection among Catalans, for the reasons previously explained, and does not seem to be a wanted goal for anyone.

Bibliography

Argenté, J.A. & Jens Lüdke, eds. (2020) *Manual of Catalan linguistics*. De Gruyter (Manuals of Romance linguistics, 25).

Conselleria de Política Lingüística – Generalitat de Catalunya (2025) *Pacte nacional per la llengua*. [<https://llengua.gencat.cat/web/.content/temes/pacte-nacional-per-la-llengua/pacte-nacional-per-la-llengua.pdf>]

Duran Solà, Lluís (2017) *Història del catalanisme*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat.

Feliu, Francesc, ed. (2023) *Desired Language. Languages as objects of national ideology*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.

Lamuela, Xavier & Josep Murgades (1984) *Teoria de la llengua literaria segons Fabra*. Barcelona: Edicions dels Quaderns Crema.

Pradilla, Miquel Àngel (2015) *La catalanofonia: Una comunitat del segle xxi a la recerca de la normalitat lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Riquer, Borja de, dir. (2025) *La mem*

10. Prof. dr Vanni D'Alessio (Department of Social Sciences, University of Naples Federico II): "The National integrations and Symbolic Representations of a Borderland and Multilingual Space: The Slavic-Romance Northern Adriatic in the 20th century"

(10.12.2025)

Abstract

This talk explores the long 20th century history of the contested and borderland area of the northern Adriatic, at the intersection between Central Europe, the Balkans and the Mediterranean, and ruled throughout the century by different political regimes: The Austrian and the Hungarian parts of the Habsburg Monarchy, the kingdoms and later the republics of Italy and of Yugoslavia, Slovenia and Croatia.

I will discuss their various nationalization processes which took place in this area and how the political transitions and the policies of these different states influenced the representation of the public space and the socio-cultural development of the population, who spoke different languages and dialects, mainly Romance and Slavic. I will focus on the phenomena of ethnic and national identifications along and across the provincial and linguistic boundaries and how they were influenced by different political and ideological frameworks in this ethnic and state borderland area.

Local and central governments tried to influence the local society and its linguistic balance in many ways. The language of the administration and of public schools were a primary concern. In transitional periods central and local policy makers were also eager to make changes in the toponymy and place marks on the territory, such as monuments, plaques, flags and emblems of the municipalities. Local society played an important role in the dissemination and reception of material symbols of national affiliations which intersected in the visual landscape. The different colors and the symbols, such as the communist red star or the fascist bundle of rods (*fascio*), the stone monuments and drawings or other figurative representations of the Habsburg or Roman eagle, of the Venetian lion, up to the Istrian goat and bull, have been all elements of a symbolic competition in the public arena, with the crucial participation of local associations, clubs, organizations and formal or informal political groups. This aspect of the nationalization of the public space will be discussed in the first part of the talk, while the problem of language use will be discussed in the second part, in which I will address the school policies in different geographical micro-areas, time spans, and political frameworks.

One of the case studies which will be discussed in depth will be the school situation in Fiume/Rijeka and how it changed along the whole century. I will elaborate on the mechanisms through which the Hungarian, Italian, Yugoslav and Croatian governments elaborated and conducted their policies of national integration dealing with pupils of different cultural and linguistic backgrounds. The situation in Rijeka will be compared to other cases in Trieste and Istria, with their own specificities but also sharing similar trends, from the models of Austrian and Hungarian partial “pillarization” to the interwar Italian national assimilation de-nationalization efforts, and to the post-World War II Yugoslav and Italian tolerant but also controversial promotion of schools for the linguistic minorities. The opening and closing of public schools, the support for or the obstacles and pressures against teachers of linguistic minorities reveal the extent of social and economic constraints to which people were exposed. Nonetheless, school choices, when possible, have been also one of the ways through which local populations have expressed their agenda and linguistic preferences, along and across ethno-national divides.

Bibliography:

Abram, Marco, ‘Integrating Rijeka into Socialist Yugoslavia: The Politics of National Identity and the New City’s Image (1947-1955)’, *Nationalities Papers Nationalities Papers*, 46.1 (2017), pp. 69–85.

———, ‘Socialist Yugoslavism and National Minorities in a Contested Borderland: Rijeka 1953–1961’, *Europe-Asia Studies*, 74.6 (2022), pp. 897–918.

Apih, Elio., *Italia, fascismo e antifascismo nella Venezia Giulia (1918-1943): ricerche storiche* (Laterza, 1966).

Ara, Angelo, and Claudio Magris, *Trieste: un’identità di frontiera* (Einaudi, 1982).

Ballinger, Pamela, *History in Exile: Memory and Identity at the Borders of the Balkans* (Princeton University Press, 2003).

Cattaruzza, Marina, *Nazionalismi di Frontiera: Identità contrapposte sull’Adriatico Nord-Orientale : 1850-1950*, (Rubbettino, 2003)

Čermelj, Lavo, *Life-and-Death Struggle of a National Minority (the Yugoslavs in Italy)*, (Yugoslav union of League of nations societies, Ljubljana, 1936)

Čop, Milivoj, *Riječko školstvo: (1848-1918)* (Izdavački centar Rijeka, 1988)

D’Alessio, Vanni, ‘Istrians, Identifications and The Habsburg Legacy. Perspectives on Identities in Istria’, *Acta Histriae*, 14.1 (2006), pp. 15–39

———, ‘Divided Legacies, Iconoclasm and Shared Cultures in Contested Rijeka/Fiume’, in *Borderlands of Memory. Adriatic and Central European Perspectives*, edited by Borut Klavžan (Oxford, Bern et al.: 2018), 89-117.

Fried, Ilona, *Fiume città della memoria: 1868-1945* (Del Bianco, 2005)

van Hout, Milou, 'Rediscovering cityness in the Adriatic borderland: imagining cultural citizenship in Rijeka and Trieste across the long twentieth century' (Universiteit van Amsterdam, 2020)

Ivetic, Egidio., *Un confine nel Mediterraneo: l'Adriatico orientale tra Italia e Slavia (1300-1900)* (Viella, 2014)

Jeličić, Ivan, 'Redefining Fiumians: Flag Usage and the Ambiguities of the Nation-Building Process in the Former Habsburg-Hungarian Corpus Separatum, 1914–1924', *Contemporary European History*, 2022, pp. 1–20

Orlić, Mila, *Identità di confine : storia dell'istria e degli istriani dal 1943 à oggi* (Viella, 2023)

Reill, Dominique Kirchner., *Nationalists Who Feared the Nation: Adriatic Multi-Nationalism in Habsburg Dalmatia, Trieste, and Venice* (Stanford University Press, 2012)

———, *The Fiume Crisis: Life in the Wake of the Habsburg Empire* (Belknap - Harvard University Press, 2020)

Rolandi, Francesca, 'Those Who Left and Those Who Arrived: Population Movements from and to Post-Second World War Rijeka', *History in Flux (Pula)*, 3.3 (2021), pp. 107–29

Wörsdörfer, Rolf., *Krisenherd Adria 1915-1955: Konstruktion und Artikulation des Nationalen im italienisch-jugoslawischen Grenzraum* (Schöningh, 2004)

**11. Prof. dr hab. Justyna Olko (Faculty of „Artes Liberales” University of Warsaw):
Aztekowie i nacjonalizm. Przeszłość jako źródło przemocy.**

(17.12.2025)

Abstrakt

Tematyka wykładu obejmuje pamięć historyczną i związane z nią postawy, ideologie i dyskursy narodowościowe Meksyku w okresie od uzyskania niepodległości w 1821 do chwili obecnej. Szczególną uwagę poświęcę kwestii rozdźwięku między wyobrażeniami na temat historycznych przodków i „prekursorów” państwa meksykańskiego (czyli Mexików lub tzw. Azteków) a stosunkiem do współczesnych społeczności rdzennych, charakteryzującym się wszechobecną dyskryminacją i marginalizacją tych grup. Ponadto, omówię szczególnie casus stygmatyzacji Tlaxcalanów uznawanych od XIX wieku za zdrajców narodu meksykańskiego.

12. Dr hab. Katarzyna Sadkowska, prof. UW (Faculty of „Artes Liberales” University of Warsaw): **„Projektowane akceptowane i nieakceptowane role intelektualisty/uczonego w życiu społecznym i publicznym”**

(7.01.2026)

Zagadnienia do dyskusji:

Dwa modele tradycji klerkowskiej w Polsce międzywojennej i współczesne jej ślady. Myśli Jerzego Kowalskiego, przekornego profesora filologii klasycznej ze Lwowa (który chciał być archeologiem), lewicowego pisarza i męża Anny Kowalskiej, o roli uczonych/intelektualistów w życiu społecznym i politycznym.

Dlaczego klerkostwo nie weszło na dobre do polskiej tradycji intelektualnej i społecznej?

Literatura

J. Benda, Zdrada klerków, tłum. Marek Mossakowski, Warszawa 2014 (fragm.)

K. Sadkowska, Jeszcze jeden klerk. Jerzy Kowalski wobec myśli Karola

Irzykowskiego, „Wielogłos” nr 2 2024. (dostępny online)

Stefan Kisielewski (wybrane felietony).

13. Dr Agata Grzybowska-Wiatrak (Judaic Syudy University of Warsaw): **O jednym królu i dwóch bogach. Mit dionizyjski i dyskurs imperialny w perspektywie egipskiej diaspory żydowskiej w Trzeciej Księdze Machabejskiej**

(14.01.2026)

Abstrakt

Trzecia Księga Machabejska to datowana na I w. p.n.e. fikcyjna opowieść o cudownym ocaleniu społeczności żydowskiej w Egipcie przed zaplanowaną przez króla Ptolemeusza IV Filopatora widowiskową egzekucją na aleksandryjskim hipodromie. Choć prześladowania te nie są poświadczone w źródłach i najprawdopodobniej nigdy nie miały miejsca, tekst obficie korzysta z wiedzy historycznej i tradycji epoki, którą opisuje. Ze szczególną dbałością przedstawiona została w nim postać władcy, zwłaszcza w kontekście jego związków z kultem Dionizosa. Według Trzeciej Księgi Machabejskiej Filopator miał nakazać Żydom naznaczenie ciał liściem bluszczu — symbolem Dionizosa — a do ich unicestwienia planował wykorzystać słonie napojone winem, zwierzęta kojarzone z tradycją powrotu Dionizosa z Indii. Jako jedyną drogę uniknięcia tego losu oferował egipskim Żydom inicjację do misteriów dionizyjskich. Obecność tego wątku świadczy o tym, że autor Trzeciej Księgi Machabejskiej był zaznajomiony z tradycją historiograficzną dotyczącą patronatu Filopatora nad kultem Dionizosa. Sposób przedstawienia władcy skłonił badaczy do przekonania, że Trzecia Księga Machabejska ukazuje go jako ucieleśnienie Dionizosa, a jego oddanie temu bóstwu wskazuje jako przyczynę

okrucieństwa, lenistwa, permanentnego upojenia alkoholowego oraz — ostatecznie — konfliktu z Bogiem Żydów. Czy jednak odczytanie Trzeciej Księgi Machabejskiej jako tekstu o jednoznacznie antydionizyjskim wydźwięku, mającego na celu ośmieszenie tego bóstwa, jest zasadne? W mojej prezentacji przedstawię analizę wykorzystania mitu dionizyjskiego w Trzeciej Księdze Machabejskiej w świetle greckich mitów, tradycji i symboliki, które ukazują Dionizosa jako boga gwarantującego polis porządek, stabilność i inkluzywność. To „drugie oblicze” greckiego boga wina — dziś w dużej mierze przesłonięte przez nietzscheańską interpretację mitu dionizyjskiego — było w okresie hellenistycznym i rzymskim istotnym elementem zbiorowej wyobraźni. Imitatio Dionysi stanowiło częsty motyw w charakterystyce władców, a tytuł neos Dionysos przyjmowali przywódcy tacy jak Ptolemeusz XII Auletes, Marek Antoniusz czy — prawdopodobnie — Kaligula. Analiza ta ukaże niuanse interakcji mniejszości żydowskiej z ideologią władzy ptolemejskiego imperium oraz sposób, w jaki interakcje te angażują i przekształcają dyskurs mitologiczny i religijny. Proszę o lekturę 3 Ks. Machabejskiej oraz zapoznanie się z fabułą Bakchantek Eurypidesa.

LITERATURA: jako lekturę uzupełniającą proponuję teksty z poniższego tomu zbiorowego:

Doroszewski, Filip, and Dariusz Karłowicz, eds. 2021. *Dionysus and Politics. Constructing Authority in the Graeco-Roman World*. Routledge Monographs in Classical Studies. London-New York: Routledge.

Do wyboru:

- Filip Doroszewski, Dariusz Karłowicz, „Introduction” (s. 1–5);
- Cornelia Isler-Kerényi, „Dionysos, the polis and power” (s. 9–17);
- Richard Seaford, „The politics of Euripides’ *Bacchae* and the preconception of irresolvable contradiction” (s. 18–31);
- Dariusz Karłowicz, „On the necessity of Dionysus: the return of Hephaestus as a tale of the god that alone can solve unresolvable conflicts and restore an inconsistent whole” (s. 32–45).
- Richard Stoneman, „Alexander and Dionysus” (s. 46–60).

14. Dr Monika Stobiecka (Faculty of “Artes Liberales: University of Warsaw):

“Wystawiając traumę: strategie ekspozycji gruzów powojennej Warszawy”

(21.01.2026)

Abstrakt i zagadnienia do dyskusji

Gruzy – materialna, przytłaczająca konsekwencja konfliktów zbrojnych i wojen – często całkowicie znikają z przestrzeni po osiągnięciu pokoju. Zarządzane materialnie, zneutralizowane politycznie lub estetyzowane jako „ruiny”, gruzy są praktycznie nieobecne w głównym nurcie narracji o dziedzictwie. Podczas seminarium wskażę, w jaki sposób strategie oparte na sztuce mogą opierać się tej tendencji i zamiast tego wydobywać trudną materialność powojennych gruzów. Jako studium przypadku wybieram Warszawę – miasto, w którego

architekturze, krajobrazie, a przede wszystkim instytucjonalnej pamięci wciąż obecne są duchy i blizny II wojny światowej. Przeanalizuję artystyczne i kuratorskie metody eksponowania gruzu nie jako kłopotliwych pozostałości zastępowanych papierowymi replikami, lecz jako trudnego dziedzictwa. Punktami wyjścia do analizy są trzy projekty: wystawa "Zgruzowstanie" (Muzeum Warszawy, 2023), park publiczny założony na Kopcu Powstania Warszawskiego (ponownie otwarty w 2023 roku) oraz projekt artystyczny Diany Lelonek „Pałac” (Muzeum Warszawy, 2021). Na tych przykładach pokażę, jak gruzu oscylują między niewidzialnością, estetyzacją a traumą w praktykach powojennego dziedzictwa.

Literatura

Krytyczne studia nad dziedzictwem: pojęcia, metody, teorie i perspektywy, red. Monika Stobiecka, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2023.

Macdonald Sharon, Difficult heritage: Negotiating the Nazi Past in Nuremberg and Beyond, Routledge, Abingdon – New York 2009.

PRZERWA ZIMOWA

SEMESTR LETNI: 18.02 – 03.06.2026

15. Dr Michał Oleszczyk (Faculty of “Artes Liberales” University of Warsaw): „**Doktor Żywago**”: **Literatura / Film / Cenzura / Zimna Wojna**”

(18.02.2026)

Abstrakt

Borys Pasternak (1890-1960) napisał *Doktora Żywago* na przełomie lat 1940. i 1950., bez wielkich nadziei na publikację powieści w Związku Radzieckim. Ta epicka powieść miała być rozliczeniem ze skomplikowanymi uczuciami pisarza wobec rewolucji komunistycznej i jej historycznych następstw. W wyniku zainteresowania lewicowej krytyki literackiej we Włoszech, to właśnie Włosi wydali *Doktora Żywago* po raz pierwszy, co zaowocowało literackim Noblem dla Pasternaka w 1958 roku, którego pisarz w wyniku presji władz sowieckich nie przyjął. W ZSRR powieść ukazała się dopiero na fali Pieriestrojki w 1988 roku, a w Polsce (nie licząc nieoficjalnego wydania paryskiego z 1959), w roku 1990.

Zagadnienia do dyskusji:

Adaptacja filmowa Davida Leana z roku 1965 będzie dla nas okazją do rozmowy o dziełach przeleżanych, zakazanych i takich, których premiery były opóźniane z powodów politycznych. Jakie znaczenie w kontekście kina światowego połowy lat 1960-tych miało negatywne ukazanie skutków Rewolucji Październikowej w amerykańsko-brytyjskiej superprodukcji? Jak wyglądała recepcja filmu? Jaką wartość przedstawia *Doktor Żywago* dzisiaj, w 60 lat po swojej premierze?

Przed zajęciami należy obejrzeć film *Doktor Żywago* (1965) w reżyserii Davida Leana:

<https://www.cda.pl/video/196567970c>

Literatura

Iwona Anna NDiaye, *Z historii polskich przekładów powieści Doktor Żywago Borysa Pasternaka (na podstawie korespondencji Jerzego Giedroycia i Gustawa Herlinga-Grudzińskiego oraz Jerzego Stempowskiego i Marii Dąbrowskiej)*, Acta Polono-Ruthenica 2018 | Tom 2 Nr XXIII | 85-96.

Zygmunt Zbyrowski, Tragizm w powieści Borysa Pasternaka *Doktor Żywago*, „Studia Rossica Posnaniensia” 2015, vol. XL, cz. 2. (vide załącznik)

16. Dyskusja o miejscach pamięci i niepamięci.

(25.02.2026)

Pierre Nora, *Realms of Memory: Conflicts and divisions. European Perspectives: a Series in Social Thought and Cultural Criticism* Columbia University – 1996.

Pierre Nora, *Między przeszłością a historią. Wybór tekstów, Wstęp Krzysztof Pomian, Wybór, wprowadzenie i przekład Jan Maria Kłoczowski, słowo/obraz/terytoria – Gdańsk 2022.*

Andrzej Szpociński, *Kanon Historyczny, Pamięć zbiorowa, a pamięć indywidualna. Trzy wymiary pamięci zbiorowej. Studia Socjologiczne*, 1983(4(91)), 129–146

Roma Sendyka, *Nie-miejsca pamięci i ich nie-ludzkie pomniki, teksty drugie 2016, nr 6, s. 250–267 DOI: 10.18318/td.2016.6.14.*

Jolanta Sujecka, *Jewish Sites of Memory in Europe: Local, National and Transnational Memory (Sofia, Keltz – Kielce and Varshe – Warszawa – Warsaw) 1. Colloquia Humanistica 14 (2025), pp. 1-37. Article 3630. <https://doi.org/10.11649/ch.3630>*

PREZENTACJE STUDENTÓW

17. Natalia Nagraba: „Tradycja chciana i niechciana” na przykładzie tzw. Ziemi Odzyskanych.

(4.03.2026)

Abstrakt:

Chciałabym zaprezentować temat seminarium „Tradycja chciana i niechciana” na przykładzie tzw. Ziemi Odzyskanych. Przedstawię krótko zarys historii i geografii tego terenu ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Śląska i jego stolicy – Wrocławia. Przedstawię jak największy ruch migracyjny XX wiecznej Europy doprowadził do powstania społeczeństwa, które poszukiwało swojej tożsamości, wnosząc na te tereny tradycję migrantów, uzasadniając swoją obecność nawiązaniem do Polski Piastowskiej i negując kilkusetletnią tradycję Niemców, którzy zamieszkiwali te tereny i musieli je opuścić na mocy ustaleń konferencji w Poczdamie. Opowiem o polonizacji nazw,

usuwaniu pomników królów Pruskich, tworzeniu nowego Lwowa i polityce historycznej PRL. Zaprezentuję historię czterech pokoleń ludzi, z których to ostatnie, nam współczesne, wraca do korzeni i zadaje pytania o swoje korzenie bez strachu przed zburzeniem ładu zbudowanego po 1945 i w poszukiwaniu prawdy o swoim pochodzeniu, czego dowodem są liczne publikacje, które wskazałam w swojej bibliografii.

Literatura

Bonek, Tomasz, Repatrland '45. Drogi Polaków na Ziemię Odzyskaną, Kraków: Znak Horyzont, 2025.

Ćwiek-Rogalska, Karolina, Historie odzyskiwania i utraty, Wydawnictwo RN, 2024.

Halicka, Beata, Polski Dziki Zachód. Przymusowe migracje i kulturowe osvajanie Nadodrza 1945–1948, Kraków 2015.

Hryciuk, Grzegorz, Przesiedleńcy. Wielka epopeja Polaków 1944–1946, Wydawnictwo Literackie, 2023.

Kucharski, Wojciech, Region czy regiony? Ziemia Zachodnie i Północne 1945–1989, Wrocław 2022.

Kuszyk, Karolina, Poniemieckie, Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2019.

Rokita, Zbigniew, Odrzania. Podróż po Ziemiach Odzyskanych, Kraków: Znak, 2023.

Sochaj, Sławomir, Niedopolska. Nowe spojrzenie na Ziemię Odzyskaną, Wydawnictwo Filtry, 2024.

Polityka, „Jak odbywało się przesiedlenie ludności polskiej”, dostęp online: <https://www.polityka.pl/pomocnikhistoryczny/1674782,1,jak-odbywalo-sie-przesiedlenie-ludnosci-polskiej.read>

Przystanek Historia, „Ministerstwo Ziemi Odzyskanych”, dostęp online: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/104184,Ministerstwo-Ziem-Odzyskanych.html>

18. Oliwia Podlecka: „Dyskryminacja partyzantek włoskich w głównym nurcie historycznym po drugiej wojnie światowej”.

(11.03.2026)

Abstrakt

W mojej prezentacji chciałabym przyjrzeć się temu, w jaki sposób doświadczenie kobiet uczestniczących we włoskim ruchu oporu podczas II wojny światowej było przedstawiane i interpretowane w powojennej historiografii oraz pamięci publicznej. W czasie *Resistenza* tysiące Włosek brało udział w działaniach konspiracyjnych i partyzanckich jako łączniczki, sabotażystki, członkinie oddziałów bojowych czy działaczki polityczne. Ich aktywność została udokumentowana zarówno w świadectwach osobistych, jak i w późniejszych opracowaniach historycznych i literackich. Jednocześnie w powojennej narracji narodowej doświadczenia te były najczęściej ujmowane poprzez role pomocnicze lub symboliczne, co wpisywało się w

dominujące wówczas wyobrażenia dotyczące ról płciowych i powojennego ładu społecznego. Chciałabym skupić się na tym w jaki sposób takie interpretacje wpływały na miejsce kobiet w historii *Resistenza* oraz jak wraz z przemianami społecznymi, rozwojem nowych kierunków badań historycznych i publikacją osobistych wspomnień uczestniczek ruchu oporu obraz ten stopniowo ulegał poszerzeniu.

Literatura:

Amatangelo, Susan, ed. *Italian Women at War: Sisters in Arms from the Unification to the Twentieth Century*. Madison: Fairleigh Dickinson University Press, 2016.

Bonfiglioli, Chiara. *Red Girls' Revolutionary Tales: Antifascist Women's Autobiographies in Italy*.

Cope, Suzanne. *Women of War: The Italian Assassins, Spies, and Couriers Who Fought the Nazis*. New York: Dutton, 2025.

Gobetti, Ada. *Partisan Diary: A Woman's Life in the Italian Resistance*. New York: Oxford University Press, 2014. (Oryg. wł. *Diario partigiano*, 1956)

Meloni, Iara. "No Longer Silent: The History and Memory of Women's Roles in the Resistance." *Modern Italy*, 2025.

Viganò, Renata. *Donne della Resistenza*. Torino: Einaudi, 1975.

Mira, Roberta. "Women's Journeys in the Italian Resistance during World War II." *Revista Universitaria de Historia Militar* 13, no. 27 (2024): 69–94. ((Przesyłam w załączniku jako ewentualny tekst, który może rozpocząć dyskusję po prezentacji)

19. Anna Skobodzińska: "Fundacja Pogranicze Sejny- jak pamięć może zmienić przestrzeń".

(18.03.2026)

Abstrakt

W swoim wystąpieniu chciałam skupić się na tym, jak miejsca obciążone trudną przeszłością zmieniają swoje znaczenia w czasie. Jako studium przypadku analizuję Sejny – miasto położone w województwie podlaskim – a konkretnie przestrzeń dawnej dzielnicy żydowskiej oraz znajdujące się w niej budynki. Interesuje mnie proces, w którym miejsca jednoznacznie związane z określoną społecznością – w tym przypadku żydowską – po jej zniknięciu tracą swoją pierwotną funkcję i symboliczne zakorzenienie. Stają się przestrzeniami użytkowymi: magazynami, zapleczem technicznym, obiektami pozbawionymi wyraźnego odniesienia do swojej historii. Znikają z pamięci społecznej. Pojawia się tu paradoks: miejsce fizycznie istnieje, ale przestaje istnieć jako nośnik znaczeń. Wiadomo, że „było”, ale nie rozmawia się o nim, bo stało się inne-niż-wcześniej. Chciałabym następnie pokazać proces ponownego włączania przestrzeni w narrację o przeszłości. W proponowanym wystąpieniu analizuję, jak konkretna instytucja, czyli Fundacja Pogranicze, przyczynia się do przekształcenia znaczeń dawnych budynków dzielnicy żydowskiej. Jak je wykorzystuje i stwarza przestrzeń, w której dzięki mówieniu o przeszłości i wielokulturowości stwarza się przyszłość tych miejsc. Swoją wypowiedź opieram o obserwację uczestniczącą i kategorie takie jak “trudne dziedzictwo- difficult heritage” oraz pogranicze kulturowe jako proces ciągle zmieniających się i negocjowanych znaczeń.

Link do strony Fundacji:

<https://share.google/dPpCqweNtBKNZeZb0>

Literatura

Arendt, H. (1977) *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*. London: Penguin Books.

Biskupska, K. and Ciechorska-Kulesza, K. (2018) *Kłopotliwe dziedzictwo – konteksty, interpretacje, działania*, Cracow, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Center “Borderland of Arts, Cultures, Nationalities” in Sejny (n.d.) Website, <https://www.pogranicze.sejny.pl/>

Cheliotis, L. (2010) ‘The Sociospatial Mechanics of Domination: Transcending the “Exclusion/Inclusion” Dualism’, *Law and Critique*

Domańska, E. (2005) *Mikrohistorie. Spotkania w międzyświatach*. Poznań, Wydawnictwo Poznańskie.

Kabzińska, I. (2013) *Etnograficzne wędrówki po obszarach antropologii*. Warsaw, Publishing House of the Institute of Archaeology and Ethnology of the Polish Academy of Sciences.

Lubańska, M. (2017) ‘Pogranicze jako przestrzeń strategicznej koegzystencji grup mieszanych religijnie. O a(nta)gonistycznej tolerancji i komsuluku w muzułmańsko-chrześcijańskich społecznościach bałkańskich’, *Polish Ethnography*, LXI.

Macdonald, S. (2009) *Difficult heritage: Negotiating the Nazi past in Nuremberg and beyond*. New York: Routledge.

20. Aleksandra Janiszewska: „Ci, którzy zostali...” - Postrzeganie drugiej wojny światowej przez pryzmat osób, które przeżyły.”

(25.03. 2026)

Abstrakt

W mojej prezentacji skoncentruję się na osobach, które przeżyły drugą wojnę światową i zastanowię się jak to wpłynęło na polskie społeczeństwo. Interesuje mnie również, jak starano się odbudować kraj i wrócić do tzw., „normalności” oraz, jak postrzegano ludzi, którzy przeżyli obozy pracy czy obozy koncentracyjne.

Literatura:

Czaja-Chudyba, I. „Po latach traumy. Psychologiczne następstwa represji politycznych w Polsce w latach 1944-1956”, 2018, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków

Czarnecka B., Pamięć mięśniowa i kobiece doświadczenie obozu koncentracyjnego, „Teksty drugie”, 2020, nr 2, s. 272 – 290

Demińska E., Rutkowski K., 2016. Powojenne badania stresu pourazowego w Krakowie: część I: badania do 1989 roku. „Psychiatria Polska”, Online. 2016. Vol. 50, nr 5,

- Leszczyński S. Z., Syndrom poobozowy (KZ Syndrome) „Łódzkie Studia Teologiczne”, 1996, nr 1, s. 295 – 300
- Wróbel A., Po obozie. Męskość i trauma na przykładzie „Prawdziwego końca wielkiej wojny” Jerzego Zawieyskiego i Jerzego Kawalerowicza, „Białostockie Studia Literaturoznawcze”, nr 27, 2025, s. 203 - 227
- Sendyka R., „uGruntowana pamięć”, 2020, Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, nr 38, s. 271-285.
- Zaremba, M. Trauma Wielkiej Wojny. Psychospołeczne konsekwencje drugiej wojny światowej „Kultura I Społeczeństwo”, 2008. Vol. 52, nr 2, s. 3–42.

21. Katarzyna Pietrzak: „Faszyzm a amerykańskizacja. Walka reżimu Mussoliniego z amerykańskimi wzorcami kulturowymi.”

(1.04.2026)

Abstract

Prezentacja dotyczyć będzie stosunku władz faszystowskich do obecnych we Włoszech elementów kultury amerykańskiej. Przedstawię istniejące już wcześniej europejskie uprzedzenia wobec Stanów Zjednoczonych i to, jak faszyzm je wykorzystywał. Pokażę opozycje między wartościami promowanymi przez faszyzm a tym, co uważane było za amerykańskie i obce w sferach takich jak promowane ideały męskości i kobiecości, reklama i prasa czy modele konsumpcji. Jednocześnie postaram się pokazać, że z jednej strony nie na wszystkich polach i nie w każdym okresie to, co kojarzone z Ameryką było widziane jednoznacznie negatywnie (m.in. na przykładzie modernizacji i technologii), a z drugiej, że nawet w tych sferach, gdzie faszyzm stawał w jednoznacznej opozycji do amerykańskiej kultury, próby walki z amerykańskizacją były często nieudolne i nie zapobiegały jednoczesnemu funkcjonowaniu w społeczeństwie różnych, czasem sprzecznych wartości.

Literatura:

- Arvidsson A., Marketing Modernity. Italian advertising from fascism to postmodernity, Routledge, Londyn 2003.
- Ferme V., The Americanization of Italian culture under Fascism, “Quaderni del 900” 2002, No 2, s. 51-69.
- Foot J., Modern Italy, Palgrave Macmillan, Nowy Jork 2003.
- Forgacs D., Italy’s Margins. Social Exclusion and Nation Formation since 1861, Cambridge University Press, Nowy Jork 2014.
- Gentile E., Impending Modernity: Fascism and the Ambivalent Image of the United States, “Journal of Contemporary History” 1993, Vol 28, No 1, s. 7-29.

22. Aleksandra Marcinkowska: "Narodziny hip-hopu: rap jako narzędzie konstruowania tożsamości narodowej i klasowej wśród społeczności afroamerykańskiej w USA w latach 70. i 80."

(8.04. 2026)

Abstrakt

Kultura hip-hopowa powstawała w latach 70. i 80. XX wieku na wschodnim oraz zachodnim wybrzeżu Stanów Zjednoczonych (głównie w miastach Los Angeles i Nowy Jork), stanowiąc odpowiedź afroamerykańskiej młodzieży na katastrofalne warunki społeczne i ekonomiczne, w jakich przyszło jej dorastać. Za jej symboliczne miejsce narodzin uznaje się najczęściej South Bronx, zamieszkiwany wówczas prawie wyłącznie przez społeczności afroamerykańskie i latynoskie. W wyniku suburbanizacji oraz polityki władz miejskich dzielnica ta pogrążyła się w głębokim kryzysie, przejawiającym się wysokim poziomem ubóstwa, bezrobocia, bezdomności i przestępczości. W połowie lat 70. na terenie South Bronxu dochodziło do średnio ponad 30 pożarów dziennie, co stało się jednym z najbardziej wyrazistych symboli jego degradacji.

Od początku powstania kultury hip-hopowej muzyka rapowa, stanowiąca jeden z jej kluczowych elementów, zawierała w swoich tekstach wiele odniesień do ideologii Czarnego nacjonalizmu, a także inspirowała się działalnością organizacji takich jak Nation of Islam czy Black Panther Party. Narracje obecne w hip-hopie odwoływały się do doświadczeń rasizmu, przemocy systemowej oraz nierówności ekonomicznych, dzięki czemu przyczynił się on do przetrwania i odrodzenia Czarnej świadomości politycznej i kulturowej. W swojej prezentacji chciałabym skupić się na przedstawieniu początków kultury hip-hopowej, kontekstu społeczno-historycznego jej powstania oraz narracji i symboli, które wytworzyła. Fakt, że kultura ta, będąca początkowo kulturą grup marginalizowanych, będąca formą oporu, systemowo zwalczana, wyciszana i ignorowana przez prasę (w tym także afroamerykańskie czasopisma), zdołała nie tylko przetrwać, lecz także rozprzestrzenić się globalnie i zachować ciągłość międzypokoleniową, wydaje mi się zjawiskiem niezwykle fascynującym i wręcz bezprecedensowym.

Literatura:

Kowalewski Zbigniew M., RAP: między malcolmem X a subkulturą gangową, Warszawa, 1994.

Krims Adam, Rap music and the poetics of identity, Cambridge, Cambridge University Press, 2000.

Ladies First: A Story of Women in Hip-Hop [film], reż. Beachler Hannah, dream hampton, Nijhon Raeshem, Bailey Giselle, Twigg Giselle, United States, Netflix, 2023.

Majewski Piotr, Rap jako muzyka tożsamościowa: od czarnego getta do polskiego pop-nacjonalizmu, „Sprawy Narodowościowe. Seria nowa” 47/2015, str. 57–79.

Nielson Erik, Dennis Andrea L., Rap on trial: race, lyrics, and guilt in America, New York, The New Press, 2019.

23. Dr Francesco Trupia (Nicolaus Copernicus University in Toruń): **Solidarity for Whom? Old Islamophobes and New Zionists in the Balkans**

(15.04.2026)

Abstract

This presentation explores the diverse genealogies and postulates of transnational solidarity that have emerged and were enacted in the Balkans to support Palestine or Israel after October 7, 2023. The first part discusses the volatile yet relevant solidarity campaigns supporting Gazans among young generations of protesters and activists in the Balkans. The analysis shows how pro-Palestinian stances reconcile with personal and collective stories of the people's past, especially the 1990s. The second part explores tropes of solidarity verbalized in support of Israel, shedding light on an intertwined history of nationalism and coloniality between the Balkans and the Middle East. This twofold perspective aims to illuminate how the echoes of war from Gaza came to stimulate and weaponize memory and politics in the Balkans, where authorities and grassroots movements double down on fighting "old enemies" and mobilizing "old anxieties".

- 24. Dyskusja Rabinów: i Rabin Dawid Szychowski: Mesjasz – osoba, epoka czy metafora? Spory o kształt żydowskiej nadziei.**
Rabin Icchak Chaim Rapoport "**Techijat Hametim - zmartwychwstanie - dla kogo, jak i kiedy?**"
(22.04.2026)

Abstrakt

Pojęcie Mesjasza należy do najważniejszych i zarazem najbardziej spornych idei w myśli żydowskiej. Wbrew powszechnemu przekonaniu, że judaizm mówi tu jednym głosem, tradycja żydowska wypracowała na przestrzeni wieków radykalnie odmienne wizje odkupienia — od konkretnej postaci królewskiej po abstrakcyjny horyzont etyczny ludzkości, od naturalistycznego procesu historycznego po kosmiczną transformację bytu.

- 25. Dr Michał Oleszczyk: Na 29 kwietnia chciałbym zadać grupie obejrzenie w kinie filmu brazylijskiego "Tajny Agent" Klebera Mendozы Filho (premiera kinowa: 27 marca).**
(29.04.2026)

- 26. Dr hab. Magdalena Szczypiorska-Chrzanowska (IBL – PAN):**
– (6.05.2026)

- 27. Dr hab. Prof. IS PAN Katarzyna Osińska (Institute of Slavic Studies PAS): "Tradycja - pojęcie niewygodne. O stosunku do tradycji w teatrze rosyjskim po roku 1990".**
(13.05. 2026)

- 28. Dr hab. Prof. UW Robert Sucharski (Faculty of Artes Liberales UW):**
(20.05.2026)

- 29. Prof. dr Vladimir Martinovski (Faculty of Philology University of Skopje)**
(27.05.2026)

30. Kulnaria (3.06.2026)

Rabin Dawid Szychowski — bio prelegenta

Rabin Dawid Szychowski (ur. 1982, Biała Podlaska) — polski rabin ortodoksyjny, od 2025 roku rabin Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie. W latach 2015–2025 pełnił funkcję rabina Łodzi.

Studiował filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim (2003–2008). Kształcenie rabinackie odbywał w latach 2009–2015 w renomowanych izraelskich jesziwach: Machon Meir i Midrash Sfaradi w Jerozolimie oraz Yeshivat Hamivtar w Efracie. Ukończył prestiżowy dwuletni program Beren-Strauss-Amiel przygotowujący rabinów do pracy z diasporą żydowską. Wśród jego nauczycieli byli m.in. rabin Uri Sherki (Machon Meir) oraz rabin Shlomo Wilk (Ohr Torah Stone). Smichę (ordynację) rabinacką otrzymał w 2015 roku od rabinów Yaakova Peretza i Shlomo Riskina.

Przez dekadę pracy w Łodzi kierował Synagogą przy ul. Pomorskiej i stołówką koszerną oraz budował mosty dialogu międzyreligijnego — m.in. jako stały partner w corocznych Dniach Judaizmu w Kościele Katolickim, współpracując blisko z kard. Grzegorzem Rysiem. Wygłaszał laudację przy wręczeniu nagrody Menora Dialogu (2024) oraz uczestniczył w międzynarodowej konferencji z okazji 60-lecia deklaracji Nostra Aetate (Łódź 2025).

Jest aktywnym wykładowcą i prelegentem — prowadził wykłady m.in. w Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi (cykl „Rabini wobec Szoah”), na uniwersytetach i w instytucjach kultury w całej Polsce. Tematyka jego wystąpień obejmuje etykę żydowską, teologię judaizmu, Torę polityczną, relacje żydowsko-chrześcijańskie, pamięć o Holokauście oraz współczesne życie żydowskie w Polsce.

שליPhone ונושלח מה-

BIO

Rabin Icchak Rapoport jest Rabinem Synagogi im. Nożyków w Warszawie i emisariuszem izraelskiej organizacji 'Tora Mitzion'. Z tej racji pełni również funkcję naczelnika kollelu (Rosh Kollel) przy synagodze w Warszawie.

Urodził się w Sztokholmie w 1977r., jest synem polskiej Żydówki z Sosnowca, która emigrowała z Polski po wydarzeniach marcowych 1968r. Od urodzenia rozmawiano w jego rodzinnym domu po polsku, w związku z czym polski język jest bliski jego sercu.

Rabin Rapoport ukończył pięcioletnie studia rabinackie w jesziwie Yeshivat Hamivtar w Izraelu w 2002r. po czym objął stanowisko rabina Gminy Żydowskiej w Oslo w Norwegii w latach 2002-2006. Następnie pracował jako Rabin Gminy Wyznaniowej Żydowskiej we Wrocławiu przez pięć lat, do roku 2011. Pełnił również funkcję emisariusza izraelskiej organizacji Shavei Israel. Latem 2011 wrócił do Izraela. W Izraelu kontynuował pracę dla Shavei Israel, pracował również dla organizacji Noahide World Center.

W sierpniu 2021 wrócił do Polski na zaproszenie Naczelnego Rabina Polski Michaela Schudricha i rozpoczął pracę w Gminie Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie.

Jego żona nazywa się Chaya. Ona jest psychologiem i psychoterapeutą i pochodzi również z Polski, jak jego mama z Sosnowca.